

Трекке А. С.,
заступник директора
ТОВ «Правова корпорація «Татаров, Фаринник, Головко»»

ПІДСТАВИ ДЛЯ УКЛАДЕННЯ УГОДИ ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ

BASIS FOR CONTRACTING AGREEMENT ON RECOGNITION OF WINNING

На основі аналізу положень кримінального процесуального законодавства та практики його застосування здійснено аналіз підстав для укладення угоди між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості – вчинення особою кримінального правопорушення, що належать до певного ступеня тяжкості, визнання особою вини у вчиненні кримінального правопорушення, щодо якого укладається угода, згода сторін на укладення угоди, а в окремих випадках – письмова згода всіх потерпілих.

Ключові слова: кримінальне провадження, угода про визнання винуватості, прокурор.

На основе анализа положений уголовного процессуального законодательства и практики его применения осуществлен анализ оснований заключения соглашения между прокурором и подозреваемым или обвиняемым о признании вины – совершение лицом преступления, относящегося к определенной степени тяжести, признание лицом вины в совершении преступления, в отношении которого заключается договор, согласие сторон на заключение соглашения, а в отдельных случаях – письменное согласие всех потерпевших.

Ключевые слова: уголовное судопроизводство, соглашение о признании вины, прокурор.

The analysis of the reasons for concluding an agreement between a prosecutor and a convicted person or an accused person on admission of guilt of committing a criminal offense of the certain degree of gravity, person's confession of guilt in committing a criminal offense, concerning which the agreement is concluded, the consent of all parties to signing of the agreement and, in some cases, the written consent of all victims is performed on the basis of examination of provisions of the criminal procedural legislation and the practice of its application.

Key words: criminal proceedings, agreement on admission of guilt, prosecutor.

Постановка наукової проблеми та її значення.

Інститут укладення угод про визнання винуватості забезпечив законний порядок укладення домовленості між окремими суб'єктами сторони захисту й обвинувачення, обов'язковою умовою якого є викриття інших правопорушників. Це позитивно позначається на тій категорії кримінальних проваджень, де вина інших осіб (наприклад, організаторів) не може бути доведена прямими доказами. Істотне просування в реалізації завдань кримінального провадження спостерігається під час проваджень про кримінальні правопорушення у сфері економіки, службової діяльності, обігу наркотичних засобів, які зазвичай мають груповий характер та характеризуються найбільшою латентністю.

Проте норми інституту укладення угоди про визнання винуватості не можна охарактеризувати як усталені. У пошуках правових резервів посилення впливу даного інституту на стимулювання злочинності постійно точиться наукові дискусії, вносяться законопроекти з удосконалення нормативного забезпечення цього інституту. У доктрині кримінального процесуального права, у практичній діяльності судових та правоохранних органів актуальними залишаються питання, пов'язані з визначенням достатніх підстав для укладення угоди про визнання винуватості.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми.

Вивченю проблем застосування договорів та альтернативних процедур у кримінальному провадженні присвячено низку праць українських науковців у теорії кримінального процесу, зокрема:

Ю. Грошевого, О. Капліної, І. Кісліциної, О. Леляк, Л. Лобойка, В. Маляренка, Р. Новака, В. Нора, Є. Повзика, С. Прилуцького, Г. Саєнко, Г. Середи, О. Татарова, В. Трофименка, А. Туманянц, Г. Тюріна, П. Холодило, О. Шило, В. Шкелебай та ін.

Формулювання мети та завдань статті. Водночас значна кількість проблемних аспектів процесуального характеру, пов'язаних із розмежуванням умов та підстав для укладення таких рестораційних домовленостей між сторонами кримінального провадження, залишається поза увагою правників та зумовлює необхідність з'ясування та здійснення аналізу підстав для укладення угоди між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості.

Виклад основного матеріалу й обґрунтuvання отриманих результатів дослідження. Чинний Кримінальний процесуальний кодекс (далі – КПК) України прямо не визначає підстави для укладення угоди про визнання винуватості. Законодавець лише обмежується вказівкою на те, що суд зобов'язаний відмовити в затверджені угоди, якщо відсутні фактичні підстави для визнання винуватості (п. 6 ст. 7 ст. 474 КПК) [1].

У науковій літературі (В. Шкелебай) із кримінального процесу зазначається, що в кримінальному процесі «умова» – поняття, субординаційно підпорядковане категорії «підстава» і співвідноситься з нею як окреме із цілим [2, с. 66–68]. Важко погодитися з такою думкою щодо співвідношення цих понять, адже умова часто є наслідком настання якогось юридичного факту, «супутником» відповідної процедури.

«Словник української мови» визначає підставу як «те головне, на чому базується, засновується що-небудь, або те, чим пояснюються, віправдовуються вчинки, поведінка тощо кого-небудь» [3, с. 506]. У нашому випадку підстави – це сукупність обставин, що роблять можливим і об'єктивно необхідним укладення угоди про визнання винуватості, наділяють тим самим сторони взаємними правами й обов'язками.

Подекуди в кримінальній процесуальній літературі науковці вживають термін «умови». Наприклад, автори одного з коментарів до КПК України зазначають умови, за наявності яких може бути укладено угоду про визнання винуватості, а саме: 1) визнання підозрюваним (обвинуваченим) своєї повної винуватості в скoenні кримінального правопорушення; 2) кримінальне правопорушення належить до категорії кримінальних проступків, злочинів невеликої чи середньої тяжкості, тяжких злочинів, унаслідок яких шкода завдана лише державним чи суспільним інтересам; 3) у кримінальному провадженні відсутній потерпілий; 4) підозрюваний чи обвинувачений згоден сприяти викриттю кримінального правопорушення [4, с. 332].

Хоча, як здається, без деяких із зазначених умов апріорі неможливим буде складення процесуального документа – угоди про визнання винуватості. Так, укладення угоди про визнання винуватості в кримінальному провадженні щодо уповноваженої особи юридичної особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, у зв'язку з яким здійснюється провадження щодо юридичної особи, а також у кримінальному провадженні щодо кримінальних правопорушень, унаслідок яких шкода завдана державним чи суспільним інтересам або правам та інтересам окремих осіб, в яких беруть участь потерпілий або потерпілі, не допускається, крім випадків надання всіма потерпілами письмової згоди прокурору на укладення ними угоди (ч. 4 ст. 469 КПК) [1]. Отже, в окремих випадках законодавець допускає можливість укладення угоди про визнання винуватості за наявності потерпіліх за умови надання ними відповідної письмової згоди.

«Тлумачний словник» визначає термін «умова» так: взаємна усна чи письмова домовленість про що-небудь; угода, договір; вимога, пропозиція, які висуваються однією зі сторін, що домовляються про що-небудь, а також під час укладення угоди, договору; необхідна обставина, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь та ін. [5, с. 441]. У кримінологічному аспекті умова – це явище, яке формує причину або створює можливість її дії, і цей зв'язок із наслідком обумовлений [6, с. 202]. У філософському значенні умова – це сукупність об'єктів (речей, процесів, відносин), що необхідні для виникнення, існування або зміни даного об'єкта [7, с. 286].

Аналіз думок щодо сутності поняття «умови» свідчить про його багатозначність та міжгалузеву природу, натомість КПК України оперує, на нашу думку, більш доречним терміном «підстави». Цим

терміном і послуговуватимемося, визначаючи підстави для укладення угоди про визнання винуватості. Категорію «умови» будемо вживати, коли висвітлюватимо процесуальний порядок укладення угоди про визнання винуватості.

Як уявляється, наявність різних поглядів на розуміння підстав для укладення угоди про визнання винуватості можна пояснити відсутністю чіткої законодавчої позиції, адже термін «підстави» законодавець вживає лише в контексті дій із перевірки судом угоди на відповідність вимогам КПК (п. п. 4 та 6 ч. 7 ст. 474 КПК України), натомість самі підстави не визначає.

Особливо не переймаючись питанням розмежування понять «підстави» та «умови» щодо укладення угод про визнання винуватості, І. Кісліцина вказала на наявність таких підстав, як: учинення особою кримінального правопорушення, що належить до певного ступеня тяжкості; волевиявлення та згода сторін на укладення угоди; визнання підозрюваним своєї вини у вчиненні кримінального правопорушення; унаслідок кримінального проступку чи злочину, який скоїв підозрюваний (обвинувачений), шкода завдана лише державним чи суспільним інтересам (крім установлених законом випадків); відсутність потерпілого в кримінальному провадженні (крім установлених законом випадків). Адже тільки за наявності всіх цих підстав може бути укладена угода про визнання винуватості [8, с. 106].

П. Холодило щодо цього зазначив, що певна підставка для укладення угоди про визнання винуватості може бути реалізована лише за наявності відповідних умов, та дійшов висновку, що стосовно більшості підстав умови будуть ідентичними і тому будуть постійно повторюватися [9, с. 77–78]. Водночас, наше переконання, науковцем помилково віднесено до підстав більшість умов для укладення угоди про визнання винуватості.

Слухно, на наш погляд, визначила підстави для укладення угоди про визнання винуватості О. Леляк, як-от: учинення особою кримінального правопорушення, що належить до певного ступеня тяжкості; волевиявлення та згода сторін на укладення угоди [10, с. 111]. Проте, як здається, без урахування такої компоненти, як визнання вини, говорити про укладення угоди взагалі не доводиться. Водночас визнання особою вини у вчиненні відповідного кримінального правопорушення упродовж усього кримінального провадження в порядку гл. 35 КПК України є неодмінною умовою застосування такого диференційованого виду домовленостей.

Що стосується «волевиявлення сторін на укладення угоди», то, без сумніву, без нього не може відбутися жодна погоджувальна процедура в кримінальному процесі. Таке «волевиявлення» у кримінальному провадженні на підставі угод про визнання винуватості має «продовжуваний» характер, тобто позиція особи, висловлена під час укладення угоди, має бути незмінною протягом усього кримінального провадження, як і визнання вини.

З огляду на вищезазначене, з-поміж усіх умов, які супроводжують процесуальний порядок укладення та затвердження угод про визнання винуватості, для визначення тих із них, які є підставами для укладення таких угод, варто керуватися принципом «тут і зараз». Тобто визначити ті з них, наявність яких буде достатньою на момент вирішення питання про укладення угоди про визнання винуватості. До таких, на нашу думку, варто віднести: 1) склонення особою кримінального правопорушення, що належить до певного ступеня тяжкості; 2) визнання особою вини у вчиненні кримінального правопорушення, щодо якого укладається угода; 3) згода сторін на укладення угоди, а в окремих випадках – письмова згода всіх потерпілих.

Зупинимося детальніше на аналізі викремлених нами підстав для укладення угоди про визнання винуватості.

Однією з підстав укладення цього виду угод є *визнання підозрюваним (обвинуваченим) своєї вини у вчиненні кримінального правопорушення*. Аналіз ст. 472 КПК України, що регламентує зміст угод, дозволяє зробити висновок, що беззастережне визнання підозрюваним чи обвинуваченим своєї винуватості у вчиненні кримінального правопорушення є обов'язковим складником угоди про визнання винуватості і зумовлює її принципову можливість, що, зокрема, обґрутується дією засади презумпції невинуватості [11, с. 144].

На момент підписання угоди про визнання винуватості особа лише констатує згоду із пред'явленою підозрою (обвинувальним актом). Винуватість, яка є процесуальною категорією, завжди є результатом суспільно-правової оцінки поведінки особи як доказовість учинення особою конкретного кримінального правопорушення [12, с. 1015]. Визнання винуватості в угоді ще не означає, що особа визнається винною у вчиненні кримінального правопорушення, адже згідно із ч. 1 ст. 17 КПК України, особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню доки її вину не буде доведено в порядку, передбаченому КПК, і встановлено обвинувальним вироком суду, що набрав чинності [1].

Визнання вини, виражене в певній формі, дозволяє застосувати вказаний спрощений порядок кримінального провадження, заснований на особливому порядку судового розгляду, що абсолютно справедливо. Визнання підозрюваним, обвинуваченим вини як прояв диспозитивності, властивої змагальності кримінального процесу, означає відсутність спору про винуватість, отже, на думку багатьох дослідників, усуває необхідність її доведення, зумовлює допустимість недослідження доказів у межах судового розгляду і презумування вини обвинуваченого [13, с. 100].

Визнання підозрюваним (обвинуваченим) своєї вини згодом покладає на суд обов'язок з'ясувати, чи визнає особа винною себе у вчиненні кримінального правопорушення, щодо якого укладається угода про визнання винуватості. На відміну від Кримінально-

процесуального кодексу України в редакції 1960 р., де в ч. 2 ст. 74 зазначалося, що визнання вини повинно бути підтверджено сукупністю інших доказів у справі, чинний КПК України такої норми не містить. Проте це не означає перегляд чи зміну позиції правозастосовника за таких умов, адже позиція Європейського суду із прав людини (далі – ЄСПЛ) щодо цього однозначна: лише визнання особою своєї вини без інших достатніх доказів її причетності до вчинення кримінального правопорушення не може бути підставою для внесення обвинувального вироку, обвинувального акта («Девеер проти Бельгії», Справа № 06903/75 від 27 лютого 1980 р.) [14].

Окрім того, у п. 6 ч. 7 ст. 474 КПК України передбачено, що в затвердженій угоді варто відмовити за відсутності фактичних підстав для визнання винуватості [1]. Висновок про наявність чи відсутність цих підстав можна зробити лише за доказами, отриманими визначенням законом порядком. Вважаємо правильною практику тих судів, які, виявивши, що доказ отримано з порушенням порядку проведення обшуку, відмовляють у затвердженій угоді по визнання винуватості у зв'язку з тим, що її умови не відповідають суспільним інтересам [15].

Істотною підставою, необхідною для укладення угоди про визнання винуватості, є *згода сторін на укладення угоди*. Ініціювання такої угоди може відбуватись як у письмовій, так і в усній формі, у вигляді клопотання. Відповідно до ст. 220 КПК України, клопотання сторони захисту, потерпілого і його представника чи законного представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, про виконання будь-яких процесуальних дій слідчий, прокурор зобов'язані розглянути в строк не більше трьох днів із моменту подання і задоволити їх за наявності відповідних підстав [1].

КПК України не визначає обов'язку давати сторонам угоди згоду на укладення угоди про визнання винуватості в письмовій формі, натомість у ч. 2 ст. 472 КПК України зазначається, що прокурор та підозрюваний (обвинувачений) надалі обов'язково повинні засвідчити свою згоду власними підписами.

Варто відрізняти волевиявлення в укладенні угоди про визнання винуватості від її ініціювання, словникове значення якого – «збуджувати, викликати що-небудь, будучи початковим поштовхом, імпульсом» [16, с. 497]. Зміст положень ч. 2 ст. 469 КПК України спонукає до висновку, що прокурор є виключним суб'єктом із боку сторони обвинувачення, який наділений правом ініціювати укладення угоди про визнання винуватості. З боку сторони захисту таким суб'єктом визначено підозрюваного чи обвинуваченого.

Відповідно до ч. 6 ст. 474 КПК України, угода відповідає вимогам добровільності, якщо її укладення не було наслідком: 1) фізичного чи психічного примусу; 2) погроз (заликування третіми особами чи представниками правоохоронних органів, наявність ризику помсти з їхнього боку); 3) неправомірних обіцянок (виплати винагороди у зв'язку з визнанням винуватості «на користь» третіх осіб; таких,

що не ґрунтуються на фактичних та / чи юридичних обставинах справи нереальних обіцянок щодо призначення ймовірного покарання чи взагалі його незастосування) тощо.

Не є винятком із цього правила укладення угоди про визнання винуватості підозрюваного, обвинуваченого, яким є неповнолітній або особа, визнана встановленим законом порядком недієздатною чи обмежено дієздатною. Кримінальний процесуальний закон не встановлює будь-яких обмежень або особливостей реалізації загального порядку кримінального провадження на підставі угоди про визнання винуватості щодо таких категорій осіб, як і не регламентує особливостей застосування угод у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх (гл. 38 КПК України).

Водночас про можливість укладення угоди з неповнолітнім може свідчити наявність ст. 394 КПК України, яка регламентує процесуальний порядок оскарження вироку суду першої інстанції на підставі угоди апеляційним порядком законним представником. Проте слідчій та судовій практиці відомі випадки відмови прокурора від укладення угоди про визнання винуватості з такими особами, що свідчить про неоднакову практику застосування норм КПК України в цьому питанні. Як слушно зауважив Г. Тюрін, такий підхід не можна визнати правильним, оскільки він, з одного боку, дискримінує соціально незахищенні категорії учасників кримінального провадження, з іншого – перешкоджає реалізації переваг укладення угод у багатьох кримінальних провадженнях [17, с. 110].

У такому разі варто керуватися загальними положеннями КПК України (ч. 1 ст. 44, ч. 1 ст. 488), що передбачають залучення до участі в кримінальному провадженні законних представників підозрюваного, обвинуваченого, якими є неповнолітній або особа, визнана встановленим законом порядком недієздатною чи обмежено дієздатною. У разі виникнення таких ситуацій із питань укладення угоди про визнання винуватості прокурор має контактувати із законним представником неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого, а також обов'язково з'ясувати позицію неповнолітнього із цього питання. Укладення угоди у випадку, якщо неповнолітній заперечує проти такої угоди, не допускається [18]. Відповідні законодавчі пропозиції щодо урахуванням положень гл. 38 КПК уже висловлювалися в науковій літературі [19, с. 126].

Якщо неповнолітній досяг шістнадцятирічного віку, він має право укладати угоду самостійно, але за наявності згоди його законного представника. Якщо ж неповнолітній не досяг 16 років, угоду за його згодою укладає захисник або законний представник неповнолітнього.

Згідно із прецедентною практикою ЄСПЛ (зокрема, рішення «Ніколов проти Болгарії» [20]), для спростування сумнівів щодо недобровільності угоди обвинуваченому чи підсудному під час обговорення умов угоди про визнання винуватості обов'язково повинно бути забезпечено право

на захист. Це потрібно для того, щоби адвокат перевірився в дійсності угоди, роз'яснив свою клієнтові те, що під час цієї процедури обвинувачений добровільно відмовляється від фундаментального права не давати показань проти себе; роз'яснив юридичні наслідки угоди обвинуваченому, які в разі затвердження угоди мають незворотний характер. ЄСПЛ вимагає, щоби захисник у процесі розгляду угоди про визнання винуватості рекомендував своєму підзахисному заявліти про визнання вини тільки в разі справжньої винуватості у вчиненні інкримінованого діяння. Певно, з урахуванням наведеної вище прецедентної практики ЄСПЛ, ч. 2 ст. 52 КПК України доповнено п. 9, відповідно до якого в разі укладення угоди про визнання винуватості участь захисника є обов'язковою з моменту ініціювання укладення такої угоди [1].

Надання згоди на укладення угоди про визнання винуватості неповнолітнім, його захисником, законним представником обов'язково має бути зазначено в змісті угоди. Якщо ж підозрюваний, обвинувачений не володіє мовою, якою здійснюється кримінальне судочинство, то в такому кримінальному провадженні обов'язкову участь бере його перекладач [21, с. 126].

Волевиявлення та згода сторін на укладення угоди про визнання винуватості фактично означає добровільність її укладення. Добровільність визнання особою вини забезпечується процедурою ініціювання та затвердження угоди. У такому разі законодавча вимога щодо обов'язку суду переконатися під час судового засідання в тому, що укладення угоди сторонами є добровільним (ч. 6 ст. 474 КПК України), автоматично покладає на прокурора обов'язок із забезпечення добровільноті укладення угоди про визнання винуватості. Суд відмовляє в затвердженні угоди, якщо є обґрутовані підстави вважати, що укладення угоди не було добровільним (п. 4 ч. 7 ст. 474 КПК України) [1], оскільки він має сумніви щодо добровільного волевиявлення та згоди сторін на укладення угоди.

У науковій літературі цілком слушно акцентується увага на ролі прокурора в забезпечені добровільноті у випадках укладення угоди про визнання винуватості: з одного боку, він наглядає за тим, щоб органи досудового розслідування на етапі ініціювання угоди не чинили на підозрюваного жодного впливу чи тиску; з іншого боку, він самостійно забезпечує добровільність укладення угоди, утримуючись від будь-яких дій, передбачених у ч. 6 ст. 474 КПК України [17, с. 78].

Аналіз положень КПК України, що регламентують порядок укладення угод про визнання винуватості, поглядів науковців щодо цього дозволяє систематизувати такі умови укладення угод про визнання винуватості: наявність підозрюваного або обвинуваченого в кримінальному провадженні; шкода завдана тільки державним чи суспільним інтересам, або правам та інтересам окремих осіб, в яких беруть участь потерпілій або потерпілі, за умови надання всіма потерпілими письмової згоди прокурору на укла-

дення ними угоди (п. 2 ч. 1 ст. 468, ч. 4 ст. 469 КПК України) [1]; беззаперечне визнання підозрюваним (обвинуваченим) своєї винуватості у вчиненні кримінального правопорушення; наявність істотних обставин для відповідного кримінального провадження, які підлягають доказуванню [10, с. 115–116]; наявність суспільного інтересу в укладанні угоди про визнання винуватості (такі обов’язки, відповідно до ст. 472 КПК України, зазначаються лише якщо вони реалізовані); настання бажаних для сторін наслідків [10, с. 83]; обставини, що є підставою для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру (ч. 1 ст. 91 КПК України) [1]; угоди про визнання винуватості, ініційована після повідомлення особі про підозру, до виходу суду до нарадчої кімнати для ухвалення вироку; умови угоди не порушують права, свободи чи інтереси сторін або інших осіб; умови угоди не суперечать вимогам КПК України; добровільність укладення угоди; очевидна можливість виконання обвинуваченим взятих на себе за угодою зобов’язань; наявність обов’язків підозрюваного (обвинуваченого) надати правдиві показання про обставини інкримінованого йому кримінального правопорушення; активне сприяння в розкритті злочину (такі домовленості мають субсидіарний характер) [22, с. 92]; затвердження конкретного переліку слідчих (розшукових) дій, участь в яких повинен брати підозрюваний (обвинувачений); узгоджене покарання; умови часткового звільнення підозрюваного, обвинуваченого від цивільної відповідальності у виді відшкодування державі збитків унаслідок вчинення ним кримінального правопорушення; умова, щодо якої факт ініціювання й укладення угоди про визнання винуватості, а також твердження, що були зроблені з метою досягнення, не можуть розглядатися як відмова від обвинувачення або визнання винуватості (ч. 6 ст. 46 КПК України); участь захисника в процедурі укладення угоди [9, с. 81].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, на основі аналізу положень кримінального процесуального законодавства та практики його застосування нами розглянуто підстави укладення угоди між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості – вчинення особою кримінального правопорушення, що належить до певного ступеня тяжкості, визнання особою вини в скoenі кримінального правопорушення, щодо якого укладається угода, згода сторін на укладення угоди.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 23.10.2018).
2. Шкелебей В. Процесуальні засади звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв’язку з дійовим каяттям та примиренням винного з потерпілим у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. К., 2013. 206 с.
3. Словник української мови: в 11 т. 1979. Т. 10. С. 441. URL: <http://sum.in.ua/s/umova> (дата звернення: 23.10.2018).
4. Блажівський Є., Грошевий Ю., Дъомін Ю. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / за заг. ред. В. Тація, В. Пішонки, А. Портнова. Харків: Право, 2012. Т. 2. 664 с.
5. Словник української мови: в 11 т. К.: Наукова думка, 1979. Т. 10. Т – Ф. 658 с.
6. Александров Ю., Гель А., Семаков Г. Кримінологія: курс лекцій. К.: МАУП, 2002. 295 с.
7. Філософська енциклопедія: в 5 т. / науч. ред. Ф. Константинов. М.: Советская энциклопедия, 1964. Т. 5. 740 с.
8. Кісліцина І. Роль прокурора при укладанні угод про визнання винуватості в досудовому кримінальному провадженні. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: у 2 т.: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 травня 2016 р.). 2016. Т. 2. С. 151–153.
9. Холодило П. Кримінальне провадження на підставі угод про визнання винуватості: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. К.: Нац. академія внутр. справ., 2017. 296 с.
10. Леляк О. Угода про визнання винуватості у кримінальному процесі України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. К.: Нац. акад. прокуратури України, 2015. 228 с.
11. Губська О. Проблеми визнання вини у кримінальному процесі та принцип презумпції невинуватості. Підприємництво, господарство, право. 2008. № 3 (147). С. 144–146.
12. Неледва Н., Гловюк І. Угода про визнання винуватості: сучасний стан та перспективи вдосконалення. Кримінальний процесуальний кодекс 2012 р.: ідеологія та практика правозастосування: кол. моногр. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 1148 с.
13. Перекрестков В. Уголовно-процесуальное значение признания вины в России: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Волгоград, 2013. 190 с.
14. Девеер проти Бельгії: рішення Європейського Суду з прав людини за скаргою від 27 лютого 1980 р. № 6903/75. URL: http://european-court.ru/uploads/ECHR_Deweer_v_Belgium_27_02_1980.pdf (дата звернення: 23.10.2018).
15. Ухвала Криничанського районного суду Дніпропетровської області від 18 січня 2018 р. Справа № 178/254/18-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/76536929> (дата звернення: 23.10.2018).
16. Бусел В. Великий тлумачний словник сучасної української мови. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
17. Тюрін Г. Організаційно-правові основи участі прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків. 250 с.
18. Про практику здійснення судами кримінального провадження на підставі угод: постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 11 грудня 2015 р. № 13. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0013740-15> (дата звернення: 23.10.2018).
19. СаенкоГ. Провадження на підставі угоду кримінальному процесі України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. К., 2017. 254 с.
20. Ніколов проти Болгарії: рішення Європейського суду з прав людини від 25 березня 1999 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/980_404 (дата звернення: 23.10.2018).
21. Повзик Є. Правові наслідки визнання підозрюваним, обвинуваченим своєї вини (порівняльно-правове дослідження): моногр. Харків: Право, 2014. 224 с.
22. Стратій О. Психологічно-правові особливості кримінального провадження на підставі угод: дис. ... канд. юрид. наук: 19.00.06. К., 2015. 226 с.